

OCENE IN POROČILA

Šolska kronika – Zbornik za zgodovino šolstva in vzgoje. Ljubljana : Slovenski šolski muzej, 25, 1992, 233 strani; 26, 1993, 238 strani; 27, 1994, 270 strani.

Prejšnji Zbornik za zgodovino šolstva in prosvete, ki so ga od leta 1964 skupaj izdajali Hrvatski šolski muzej iz Zagreba, Pedagoški muzej iz Beograda in Slovenski šolski muzej iz Ljubljane, je ob svoji čertstoletnici precej spremenil svojo podobo. Izdajatelj je po novem le še Slovenski šolski muzej, revija pa je bila preimenovana v Zbornik za zgodovino šolstva – Šolska kronika. To ime se je prvič pojavilo na jubilejnem 25. zborniku leta 1992, s 26. je bil zamenjan vrstni red imen (Šolska kronika – Zbornik za zgodovino šolstva), na lanskem zborniku pa se je vzporedno ob letniku XXVII pojavila še številka 3, ki označuje tretji letnik Šolske kronike, po novem Zbornika za zgodovino šolstva in vzgoje, s tem pa je, upajmo, »tradicija« vsakoletnega preimenovanja revije končana. Poleg imena se je spreminjala tudi oblikovna plat revije, ki jo sedaj platnice že na zunaj napravijo bolj privlačno, revijo pa poživi še bogato slikovno gradivo.

Vseh člankov in prispevkov treh obsežnih zbornikov ni smiselno naštevati. Bralci, ki jih zanima slovenska šola v preteklosti, jih bodo vsekakor sami poiskali v reviji. Za razpravni del je značilna pestra vsebina, saj lahko bralec prebere po vsebini in načinu pisanja zelo raznolike članke. Najdemo lahko takšne, ki govorijo o razvoju šolstva s širšega zornega kot (o slovenskem šolstvu v Argentini ali v Avstraliji, o feminizaciji učiteljevanja, o izobraževanju odraslih, o dejavnosti Družbe sv. Cirila in Metoda na šolskem področju), do lokalno omejenih orisov šolstva (začetki osnovnega šolstva na Polzeli, razvoj šolstva na Cerkniskem, izobraževanje odraslih v Ptuj in okolici) ali pa poglede na pedagoške prvine dela v šoli (pomen šolskega vrta kot učno-vzgojnega pripomočka, o čednostih dobrega učitelja, Evropa kot pedagoška kategorija v avstrijski zgodovini izobraževanja ipd.). Posebej je treba omeniti še članke o šolah in arhivih, šolskih kronikah in raziskovanju šolske zgodovine, saj so praktičen napotek za pisanje zgodovine šolstva. Z njimi skuša uredništvo skupaj s svojimi uvodniki animirati pedagoge na slovenskih šolah, da tudi sami poskrbijo za ohranjanje našega kulturnega izročila in napišejo kakšen članek za Šolsko kroniko.

V rubriki Prispevki in gradivo objavlja zbornik priložnostne spominske zapise (400 let Jana Amosa Komenskega, stoletnica rojstva Gustava Šiliha) in krajše zapise o posameznih pedagogih in šolah. Rezultati že omenjenega poskusa animiranja slovenskih šolnikov, da bi tudi sami kaj prispevali za zbornik, so vidni v rubriki Šolski zapisi. Gre za novost Šolske kronike, ki je njen predhodnik, Zbornik za zgodovino šolstva in pedagogike, ni imel. V prvem članku so vselej omenjene šole, ki bodo v naslednjem letu praznovala jubilej. Dosti prispevkov v tej rubriki je delo osnovnošolskih zgodovinskih krožkov na temo iz zgodovine šole v mojem kraju, ki so jih za objavo priredile mentorice. Omeniti je treba še nekaj bolj literarnih spominov učiteljev (po »zaraslih« poteh spet v šolo, spomini na prvo službeno mesto ipd.).

Posamezni članki so mestoma precej aktualizirani in zato bolj zanimivi tudi za bralce, ki šolstvo ocenjujejo zgolj skozi prizmo šolske reforme, ki se nam obeta v naslednjih letih. Da ta ne bo prinesla pričakovanih rezultatov, če se ne bo izboljšal socialni status učiteljev, je posredno razvidno iz članka Mojce Peček Čednosti dobrega učitelja iz 25. številke. Nazorno nam namreč pokaže, da se je že davno od učitelja zahtevalo – tako kot danes – da dela za čast in slavo, ne pa za denar. Pravi ljudski učitelj bi moral namreč upoštevati tole: »On je, ki mu mora biti več dolžnost, kakor pa plača pri sercu. On je, ki mora vsem za zgled biti in svetovati znati. On je, ki mora s svojim stanom zadovoljen biti, zato ker lahko v njem dobro dela in stori. On je, ki mora pripravljen biti za šolo in mladino vse prestati in darovati.« Umeščanje slovenskega šolstva v širši evropski kontekst se kaže v težnji uredništva, da bi v vsaki številki objavili prispevek tujega strokovnjaka. Članek Karla Rydla (profesorja Karlove Univerze v Pragi) o začetkih stikov med češkimi in slovenskimi učitelji iz 26. letnika je npr. zanimiv s širšega vidika povezovanja slovenske kulture v evropskem prostoru. Kot še danes zelo aktualno vprašanje pa naj iz zadnjega, 27. letnika zbornika omenim prispevek Tatjane Šenk o procesu podržavljanja samostanskih šol in domov v Ljubljani po 2. svetovni vojni. Iz njega je razvidno, da nasilno spreminjanje obstoječega stanja ne prinaša pričakovanih rezultatov. Tako je bilo tudi po odpustitvi redovnic iz pedagoške službe, saj so na šoli še vedno ostale »reakcionarne« učenke, iz poročil pa vzemo, da »so ravno te reaktorke najvzgednejše gojenke, kar se tiče reda, discipline, učenja«, in »da jih ne morem vreči na cesto, kjer bi jih pobrala reakcija in iz njih napravila najhujši strup za naše ideje.«

Razpravam in prispevkom sledijo poročila o muzejskem delu, ki se po večini dotikajo dejavnosti Slovenskega šolskega muzeja, za primerjavo pa so še kako dobrodošle tudi reportaže o dejavnosti šolskih muzejev izven naših meja. Za raziskovalce slovenskega šolstva in pedagogike sta zanimivi še rubriki Poročila in ocene ter Bibliografija. Pri slednji je treba posebej opozoriti na bibliografijo za slovensko

zgodovino šolstva, ki je objavljena v vsakem petem zborniku (zadnjič je bila v 25.), saj obsega tako samostojne publikacije kot članke iz revij in zbornikov.

Uredništvo Šolske kronike je v zadnjih letih naredilo pomemben korak naprej. V primerjavi s prejšnjimi zborniki so zadnji trije lepši po oblikovni plati, tehtnejši po vsebini in obsežnejši. Novi sodelavci so garant za vse bolj raznoliko vsebino, nove pobude uredništva, zapisane v uvodnikih, pa pričajo o tem, da lahko od naslednjih zbornikov pričakujemo vsaj toliko bogate vsebine kot od zadnjih. Uredništvo je nakazalo, da si želi pobud in prispevkov učiteljev in profesorjev, ki poučujejo na šolah, saj je prav z razvojem šol tesno povezana duhovna in kulturna rast kraja, šolske kronike pa so eden bogatejših in še ne dovolj izkoriščenih virov za raziskovanje tovrstne tematike.

Trije letniki Šolske kronike kažejo, da je uredništvo uspelo uresničiti enega od zastavljenih ciljev – razširiti krog avtorjev. V 25. letniku je objavilo prispevke nekaj več kot 20 sodelavcev, v zadnjem 27. pa že skoraj dvakrat toliko. Veliko število sodelavcev v širok izbor poslanih prispevkov pa sta vsekakor soliden temelj za kakovostno rast zbornika. Ta je z vsakim letom debelejši in tehtnejši. In morda ob tem ne bi bilo odveč, če bi uredništvo začelo razmišljati, ali ne bi kazalo preiti na izdajanje dveh števil letno? Da bi se – če bi se to vprašanje pojavilo na dnevnem redu uredniškega odbora – takoj začeli pogovarjati o finančnih problemih, je menda vsakomur jasno. Toda ali je to že zadosten razlog, da bi zaradi tega misel na dve številki letno že vnaprej zavrnili? Verjetno nismе edini bralec Šolske kronike, ki bi to revijo, pa čeprav precej tanjšo, raje kot enkrat prejel dvakrat letno.

Aleš Gabrič

Janko Glazer, **Razprave, članki, ocene.** Izbral, uredil in opombe napisal Viktor Vrbnjak. Maribor: Obzorja, 1993. 1212 strani.

Ob stoletnici rojstva smo dobili domala popolno zbrano delo Janka Glazerja pesnika, literarnega zgodovinarja in bibliotekarja v Mariboru. Brez pretiravanja lahko priznamo, da gre za opus ene najpomembnejših osebnosti kulturnega življenja in kulturne ustvarjalnosti v Mariboru, ne le po drugi svetovni vojni, ampak že v predvojnem času. Glazerjev pesniški opus je izšel ob stoletnici pesnikove smrti pri založbi Obzorja iz Maribora pod naslovom »*Pesmi*«, Izbrala – uredila – spremno besedo in pojasnila napisala Alenka Glazer, Maribor 1993. Ista založba pa je poskrbela še za izdajo Glazerjeve strokovne proze, ki jo je zbral, uredil in opremil s strokovno odličnimi komentarji in opombami Viktor Vrbnjak, arhivist v Pokrajinskem arhivu v Mariboru.

Spremni besedi sledijo besede Janka Glazerja iz pogovora z Mitjo Mejakom leta 1953: »Vse, kar je živega, raste po svojih, sebi imanentnih zakonih, od znotraj navzven – to velja enako za umetnino kakor za drevo. Posegati v to rast neorgansko od zunaj bi pomenilo, rast bolj motiti kot pospeševati.« Te besede ne odražajo v prvi vrsti le Glazerjevega osebnega odnosa pri pisanju razprav, strokovnih člankov, predvsem pa strokovnih poročil in ocen, temveč v veliki meri tudi odnos urednika knjige Glazerjevega strokovnega opusa Viktorja Vrbnjaka, ki je kljub 125 strani obsegajočim opombam, »iz svojega primaknil samo tam«, kot sam pravi na 1054. strani, »kjer je čutil, da bi bilo to smiselno za boljše razumevanje besedil, nastalih v različnih obdobjih«. Posebno vrednost knjigi daje še imensko kazalo, ki obenem povezuje vsebino knjige, ki je sicer po posameznih poglavjih kronološko urejena.

Celotno delo je razdeljeno v devet vsebinskih sklopov. Prvi obsega Glazerjevo mladostno in potem tudi trajno zanimanje za slovensko poezijo. Z objavo Glazerjevega eseja »*Pismo o ribiču*« je nakazana usmeritev mladega Glazerja v književno zgodovino in kritiko tistih literarnih del, ki nimajo le zgodovinske, ampak tudi estetske vrednosti. V drugi skupini so Glazerjeve ocene in poročila del slovenske književnosti od realizma do literarnih smeri po drugi svetovni vojni. V tretjem delu so spisi o starejšem slovenskem slovstvu in iskanju predlog ter paralel pri slovenskih preroditeljih. V četrtem poglavju so zbrani spisi o ljudskem slovstvu ter etnološki spisi. V petem razdelku so zbrane ocene literarnih in kulturnozgodovinskih del (od Ivana Grafenauerja do Lina Legiša). V šestem poglavju so zbrani spisi s področja tiskarstva, časnikov in časopisov, bibliografij in knjigotrštva. V sedmi skupini so zbrani članki v zvezi s Študijsko knjižnico v Mariboru in Zgodovinskim društvom v Mariboru, to je tudi z glasilom društva *Časopis za zgodovino in narodopisje*. Ti dve področji sta najtesneje povezani z Glazerjevim strokovnim in znanstvenim delom. Osmo skupina obsega Glazerjevo zanimanje, usmerjeno predvsem v kulturno zgodovino slovenske Štajerske. Tu najdemo njegova daljša ali krajša dela, ki sežejo od verskih iger v Rušah preko bralnih društev v Limbušu, Rušah in Mariboru do spomina na domačo obrt, predvsem kovaštvo. Z devetimi poglavjem zaključujejo izbor avtobiografski članki, ki vsebinsko posegajo v Glazerjevo rano mladost in tečejo preko študentskih v zrela, ustvarjalna leta.

Z izrednim čutom in posluhom založbe Obzorja iz Maribora in prizadevnim delom urednika Viktorja Vrbnjaka, danes najboljšega poznavalca kulturne in politične zgodovine severovzhodne Slovenije, je tako na enem mestu zbrano v sicer zajetni knjigi delo prav tako enkratnega poznavalca kulturne preteklosti slovenske Štajerske, ki je bil v svojem času obenem tudi soustvarjalec kulturne podobe tega območja v njegovem času. Ker njegovo zanimanje ni bilo posvečeno le območju Štajerske, ampak v veliki meri